

Analysis of ecotourism components effect on designing Talesh city residential-recreational complex

Zeynab Feyzi*

M.Sc. student in Architecture, Rahbord Shomal Higher Education Institute, Rasht, Iran.

Farzaneh Asadi Malekjahan

Lecturer, Rahbord Shomal Higher Education Institute, Rasht, Iran.

تحلیل مولفه های اکوتوریسم موثر در طراحی مجموعه ی اقامتی-تفریحی شهر تالش

زینب فیضی*

دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی معماری، موسسه آموزش عالی راهبرد شمال، رشت، ایران

فرزانه اسدی ملکجهان

مدرس، موسسه آموزش عالی راهبرد شمال، رشت، ایران

*Corresponding author's email address:

Zeynab.feyzi0892@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۲/۰۱، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۱۱

How to cite this article:

Zeynab Feyzi, Farzaneh Asadi Malekjahan, Analysis of ecotourism components effect on designing Talesh city residential-recreational complex, Journal of Engineering and Construction Management (JECM), 2021; 5(4):1-8.

ارجاع به مقاله:

زینب فیضی، فرزانه اسدی ملکجهان، تحلیل مولفه های اکوتوریسم موثر در طراحی مجموعه ی اقامتی-تفریحی شهر تالش، مهندسی و مدیریت ساخت، ۱۳۹۹؛ ۵ (۴): ۱-۸.

Abstract

Despite its ecological potential and great potentials for attracting tourists and developing the tourism industry, Talesh city needs the infrastructure of accommodation and entertainment spaces that will satisfy tourists. On the other hand, the construction of these infrastructures may have irreversible effects on the environment. Therefore, it should be designed in accordance with the principles that cause the least damage to the community and the host environment and provide facilities to meet the needs of tourism and the people of the region according to design principles and the effects of nature to protect and raise the quality of natural resources. These principles provide a framework of perspectives that can provide a better understanding of ecotourism and its impact on tourism attractions. The purpose of this study is to extract and achieve common principles and components of ecotourism, based on which it is possible to evaluate a function of ecotourism features before designing and building, and using architectural solutions and using ecotourism theories with appropriate methods. The research method of the present study is qualitative and schematic with the nature of content analysis. Sampling in this citation is purposeful-selective through in-depth interviews with a statistical population of 20 architects. The data collection method is based on field studies, interviews, studies of some books, articles and authoritative sources. As a result, components of ecotourism in the design of tourism-related buildings based on the application of methods of cultural development, economic prosperity, etc. in the region have been introduced as a model for the design and construction of residential-recreational complexes in the predisposed region.

Keywords

Ecotourism, residential-recreational complex, tourism, Talesh

چکیده

شهر تالش با وجود توان اکولوژیکی و پتانسیل های فراوان برای جذب گردشگر و توسعه صنعت گردشگری، نیازمند زیرساخت های فضاهای اقامتی، تفریحی است که رضایت گردشگران را به دنبال داشته باشد. از طرفی ممکن است ساخت این زیرساخت ها اثرات جبران ناپذیری بر محیط زیست بگذارد. بنابراین باید مطابق با اصولی طراحی شود که کمترین آسیب به جامعه و محیط زیست میزبان وارد شود و امکانات برای پاسخگویی به نیازهای توریسم و مردم منطقه با توجه به اصول طراحی و تاثیرات طبیعت برای حفاظت و بالا بردن سطح کیفی منابع طبیعی شهر تالش فراهم شود. این اصول چارچوبی از نقطه نظرات را فراهم می آورد که میتواند درک بهتری از اکوتوریسم و تاثیر آن در مجموعه های جذب گردشگری ایجاد کند. هدف از این پژوهش استخراج و دست یابی به اصول مشترک و مولفه های اکوتوریسم است که بر اساس آن بتوان تابعی از ویژگیهای اکوتوریسم را پیش از طراحی و ساخت، ارزیابی کرده و با بهره جستن از راهکارهای معماری و استفاده از تئوری های اکوتوریسمی با روشهای مناسب برای طراحی در جهت جذب گردشگر در سطوح مختلف گام بردارد. روش تحقیق پژوهش حاضر بصورت کیفی و با ماهیت تحلیل محتوا به شیوه ی شماتیک تدوین شده است. نمونه گیری در این استناد به صورت هدفمند-انتخابی از طریق مصاحبه ی عمیق با جامعه آماری ۲۰ نفر از متخصصین معماری صورت یافته است. روش گرد آوری داده ها بر اساس بررسی های میدانی، مصاحبه، مطالعات برخی کتب، مقالات و منابع معتبر صورت گرفته است. در نتیجه مولفه هایی از اکوتوریسم در طراحی بناهای مرتبط با گردشگری بر مبنای اعمال روشها از توسعه فرهنگی، رونق جنبه های اقتصادی و... در منطقه بعنوان الگویی برای طراحی و ساخت و ساز مجموعه های اقامتی-تفریحی در منطقه مستعد معرفی گردیده است.

کلمات کلیدی

اکوتوریسم، مجموعه اقامتی-تفریحی، گردشگری، تالش

5 (4) , 2021

دوره ۵، شماره ۴

زمستان ۱۳۹۹

فصلنامه پژوهشی

اکوتوریسم از مهمترین فعالیتهای اقتصادی در نقاط مختلف جهان به شمار میآید که فرصت بسیار مناسبی را در اختیار بازدیدکنندگان قرار میدهد تا از اهمیت حفظ فرهنگ ها و چگونگی محافظت از فرهنگهای محلی و طبیعت آگاهی یابند. این شرایط میتواند درآمد خوبی را برای جوامع محلی و نواحی طبیعی به وجود آورد [۱]. اکوتوریسم گرایشی نوین در صنعت گردشگری است چشم اندازها و مناظر زیبای طبیعت از نیازهای گردشگری است، بنابراین اهمیت دادن به نقد آن در حفاظت از محیط زیست به منظور دستیابی به توسعه اکوتوریسم پایدار امری ضروری است با توجه به پایگاه معماری به عنوان عنصری با فرهنگ، هنر، محیط طبیعی، همچنین اهمیت وجود مجموعه های اقامتی تفریحی در میزان جذب توریست، توجه به معماری و طراحی چنین مجموعه هایی در راستای اکوتوریسم بعنوان عامل مهم و تاثیر گذار در احیا و تقویت صنعت گردشگری را نمی توان نادیده گرفت به کارگیری شیوه های مختلف معماری خصوصا با بهره گیری از اصول و معیار اکوتوریسم و چگونگی طراحی چنین مجموعه هایی، مورد نیاز نسل های آینده می باشد و اهداف و راهبردهای آن یکی از راهکارهای توسعه اکوتوریسم در صنعت توریسم می باشد که می تواند آن را تقویت نماید [۲]. از عوامل مخرب در محیط های بکر طبیعی، ساخت فضاهای اقامتی، هتل ها، فضاهای تفریحی و ... به منظور تشویق توریست به حضور در منطقه است این تخریب گاه تا حدی پیش می رود، که پتانسیل طبیعی محیط جهت جذب توریست را به مخاطره می اندازد [۳]. از مناطق مهم دارای جاذبه های اکوتوریستی با ظرفیت های منحصر به فرد در زمینه توسعه گردشگری مبتنی بر طبیعت، شهرستان تالش است که با داشتن جاذبه های کم نظیر طبیعی از دیرباز موجب استقبال گردشگران و پژوهشگران بوده است. اما متأسفانه رواج توسعه ناپایدار گردشگری نبود مدیریت صحیح فرایند توسعه گردشگری و فقدان اصول اکوتوریسم در این مناطق ویژه، پیامدهایی مانند نابودی طبیعت و منابع طبیعی، از بین رفتن محیط زیست، به خطر افتادن گونه های گیاهی و جانوری و تغییر الگوهای زندگی برای شهرستان تالش را در پی داشته است. این فرایند در کنار آسیب های ناشی به محیط زیست منطقه، در نهایت، از بین رفتن صنعت اکوتوریسم را در آینده ای نه چندان دور باعث خواهد شد. سعی شده با توجه به اصول و مبانی اکوتوریسم فضایی در شهر تالش طراحی شود که برای تفریح و استراحت به منظور پر کردن اوقات فراغت و در نظر گرفتن سایتی در مناطق بکر طبیعی که به لحاظ موقعیت دارای طبیعت زیبا و جذاب برای استفاده کننده گان باشد. تا توان بالقوه ی گردشگری را افزایش دهد. طراحی مکانی همگون با طبیعت سایت جهت ارتقا کیفیت محیط که پاسخگوی نیازهای گردشگران و حفظ محیط زیست و فرهنگ بومی از جانب بازدید کنندگان بر محیط باشد. هدف از این پژوهش استخراج و دست یابی به اصول مشترک و مولفه های اکوتوریسم است که بر اساس آن بتوان مطابق با این اصول، تابعی از ویژگیهای اکوتوریسم را پیش از طراحی و ساخت، ارزیابی کرده و با بهره جستن از راهکارهای معماری و استفاده از تئوری های

اکوتوریسمی با روشهای مناسب برای طراحی در جهت جذب گردشگر در سطوح مختلف گام بردارد. و با پاسخ به این سوال که اصول اکوتوریسم چیست؟ چه مولفه هایی از اکوتوریسم میتواند بر طراحی مجموعه اقامتی تفریحی موثر باشد؟ روش تحقیق پژوهش حاضر بصورت کیفی و با ماهیت تحلیل محتوا به شیوه ی شماتیک تدوین شده است تا بتوان در جهت طراحی و ساخت و ساز های، مجموعه های اقامتی تفریحی موثر باشد، که علاوه بر حفاظت از محیط زیست موجب جذب گردشگر به منطقه نیز بشود.

۲- پیشینه و ادبیات تحقیق

وینگر دکلن، نخستین تعریف خود از اکوتوریسم را چنین ارائه داد: مسافرت به منابع طبیعی همراه با مسئولیت است که موجب حفاظت و حمایت از محیط زیست و بهبود بخشیدن به سطح « زندگی مردم محلی (بومی) اکوتوریست » می باشد از نظر ایجاد فرصتهای اشتغال ایجاد درآمد می شود [۴]. امروزه صنعت گردشگری با توجه به ارزش آوری زیاد آن مورد توجه بسیاری از کشورهای جهان است، چرا که این صنعت اثر مستقیمی بر بخش های اجتماعی، فرهنگی، آموزشی در جوامع محلی و روابط بین الملل میگذارد، بنابراین به عنوان یک فعالیت، ضروری به نظر می رسد [۵]. اکوتوریسم از دیدگاه سازمان جهانی گردشگری به این شرح است: وابستگی به طبیعت؛ پایداری به لحاظ بوم شناختی وجود آموزش و ارائه ارزشهای منطقه مورد بازدید به عنوان عنصر اصلی و مشارکت جوامع محلی و میزبان می باشد و با تاکید بر حداقل کردن اثرات منفی و ارتقای آگاهی و احترام نسبت به فرهنگ و محیط زیست و فراهم آوردن بستری برای گردشگران و جامعه محلی جهت کسب تجارب مثبت و ایجاد سود اقتصادی با توجه به حساسیت نسبت به شرایط سیاسی، اجتماعی و محیط زیستی جامعه میزبان را از مبانی موثر اکوتوریسم برشمرد [۶]. صنعت گردشگری طبیعی به عنوان یک صنعت پویا آثار مثبتی به همراه دارد، میتواند آثار منفی نیز برای محیط زیست داشته در واقع، تضادهایی بین حفاظت از طبیعت و توسعه اقتصادی و بهره بردن از آن در صنعت اکوتوریسم وجود دارد. به بیانی، محدودیت های استفاده از محیط زیست و منابع طبیعی بر فعالیت های اقتصادی ناشی از گردشگری تأثیر منفی میگذارد [۷]. هر مجموعه زیستی برای پر کردن اوقات فراغت مردم و آسایش روحی و روانی آنان نیاز به فضاهایی تفریحی و فرهنگی دارد. بنابراین یکی از اهداف اساسی طرح بر پایه گردشگری طبیعت، ایجاد مجموعه ای است که عناصر موجود در آن بتوانند بخشی از نیازهای تفریحی مردم را برآورده سازند بنابراین گردشگری بر پایه طبیعت شامل توجه به مواردی چون اصول طراحی اقلیمی-جاذبه طبیعی-آشنایی با فرهنگ منطقه-گذراندن اوقات فراغت (تفریح و گردش)- بهره دهی اقتصادی می باشد با توجه به آنکه گردشگری بعنوان بزرگترین صنعت در دنیا شناخته شده است جهت پایداری این صنعت باید به کلیه عوامل و تأثیرات آن توجه کرد [۸]. برای نیل به هدف طراحی مجموعه های اقامتی و تفریحی اصول اساسی اکوتوریسم مد نظر می باشد مولفه هایی است که شامل: ۱. جنبه های زیست محیطی ۲. جاذبه جغرافیای طبیعی ۳. رونق اقتصادی ۴. چشم اندازها و مناظر زیبای طبیعت ۵. توسعه ی فرهنگ بومی ۶. استفاده از مصالح بومی ۷. ایجاد زیرساخت های گردشگری

5 (4), 2021

دوره ۵، شماره ۴

زمستان ۱۳۹۹

فصلنامه پژوهشی

مهندسی عمران
شهر تالش

تاثیر قابل توجهی در نحوه صحیح برخورد با طبیعت و شناخت فرهنگ بومی برای گردشگران در راستای اکوتوریسم خواهد داشت [۹]. برخی سابقه کاربرد واژه اکوتوریسم را به زمانی دورتر و به هتزر ۸ نسبت داده اند و معتقدند که او این واژه را در دهه ۱۹۶۰ م. برای تشریح روابط متقابل گردشگری و محیط زیست و ویژگی های فرهنگی به کار برده است. هتزر برای تحقق مفهوم توسعه پایدار و توصیف اکوتوریسم چهار معیار ارائه کرد: ۱- کمترین پیامد منفی بر محیط طبیعی؛ ۲- کمترین پیامد منفی بر فرهنگ و حداکثر مسئولیت پذیری نسبت به فرهنگ جامعه میزبان ۳- بالا بردن منافع اقتصادی برای جامعه میزبان؛ ۴- بالا بردن رضایت تفرج کنندگان برای جلب مشارکت آنها [۱۰].

انجمن بین المللی اکوتوریسم اصول اکوتوریسم را این گونه بیان میکند: آموزش گردشگران در مورد اهمیت حفاظت- تاکید بر کار که در همکاری با مردم محلی اداره می شود تا نیازهای محلی و منافع حفاظت را نشان دهند. تاکید بر نیاز بخش توریسم منطقه ای برای طراحی برنامه های مدیریت بازدید کننده مناطقی که به عنوان مقاصد زیست بومی تعیین می شوند. تاکید بر انجام مطالعاتی که بر موضوعات اجتماعی و زیست محیطی پایه ریزی شده اند و استفاده از برنامه های نظارتی بلندمدت برای اینکه اثرات منفی اکوتوریسم کاهش یابد. افزایش منافع اقتصادی برای کشور میزبان، جوامع محلی به ویژه مردمی که پیرامون مناطق طبیعی زندگی میکنند. تکیه بر زیرساختی که در تطبیق با محیط زیست، کاهش استفاده از

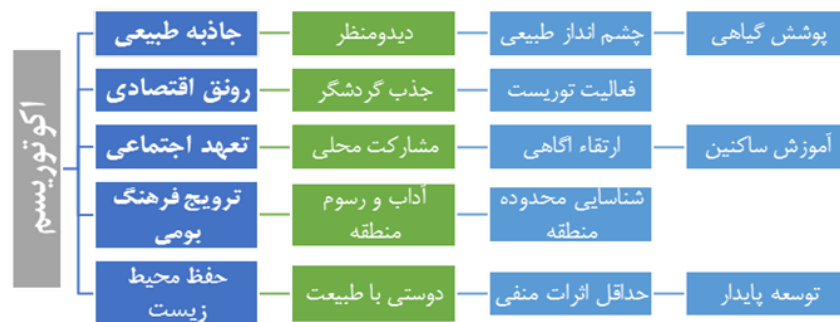
سوخته های فسیلی، حفظ گیاهان و حیات وحش محلی و در ترکیب با محیط زیست فرهنگی و طبیعی توسعه یافته است [۱۱]. از تئوری ها و نظریات بیان شده، در رابطه با مولفه های اکوتوریسم می توان به مدل مفهومی زیر اشاره نمود.

۳- روش تحقیق

روش انجام تحقیق بر مبنای ماهیت تحلیل محتوا است و گردآوری اطلاعات به صورت مطالعه منابع معتبر و تحلیل شماتیک صورت گرفته است. جامعه آماری که در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفته است، شامل ۲۰ نفر از متخصصین گروه معماری می باشد. نمونه گیری به شکل غیر تصادفی (انتخابی) و روش تجزیه و تحلیل اطلاعات نیز کیفی است.

۴- یافته ها و محدوده پژوهش

شهر تالش با آب و هوای معتدل خزری با ارتفاع ۵۴ متر از سطح دریای آزاد پنجمین شهر بزرگ استان گیلان، بزرگترین شهر تالش نشین ایران و مرکز شهرستان تالش است. این شهر از قطب های گردشگری گیلان و ایران است و سالانه مسافران زیادی را به خود جذب می کند. اطراف شهر را مزارع برنج و باغ های کیوی احاطه کرده اند. رودخانه کرگنرود پر آب ترین رودخانه غرب گیلان از مرکز این شهر عبور می کند و شهر را به دو قسمت شمالی و جنوبی تقسیم می کند.

شکل ۱ مدل مفهومی از مولفه های اکوتوریسم، ماخذ: نگارندگان

شکل ۲ نقشه ی شهر تالش

۴-۱- برنامه ریزی راهبردی اکوتوریسم

باتوجه به مولفه های اکوتوریسم که در قسمت مبانی نظری تبیین گردید، بیان می شود که در صورت رعایت اصول مصادیق اکوتوریسم شکل میپذیرد (الف) زمینه سازی برای افزایش آگاهی درک طبیعت و ویژگیهای فرهنگی که باعث می شود بازدیدکنندگان نسبت به حفظ منابع طبیعی خصوصیات فرهنگی احساس بیشتری نمایند (ب) باید فعالیت هایی انجام شود که کمترین پیامد منفی زیست محیطی را داشته باشد (ج) مشارکت در حفظ مدیریت مناطقی که به طور قانونی مورد حفاظت قرار گیرند (د) ایجاد منافع مستقیم در آمدهای مکمل برای جوامع محلی نسبت به ارزشهای طبیعی محیط زندگی آنها باشد تقویت مشارکت جوامع محلی در فرایند نوع و میزان فعالیتهای گردشگر و آموزش جوامع محلی می باشد.

جنبه اقتصادی: درآمدهای مستقیم برای حفاظت و مدیریت مناطق و حفاظت شده و تاکید بر نیاز بخش توریسم منطقهای برای طراحی برنامه های مدیریت بازدید کننده برای مناطق طبیعی یا مناطقی که به عنوان مقاصد زیست بومی تعیین می شوند. کوشش برای افزایش منافع اقتصادی برای کشور میزبان، جوامع محلی به ویژه مردمی که پیرامون مناطق حفاظت شده و مناطق طبیعی زندگی میکنند.

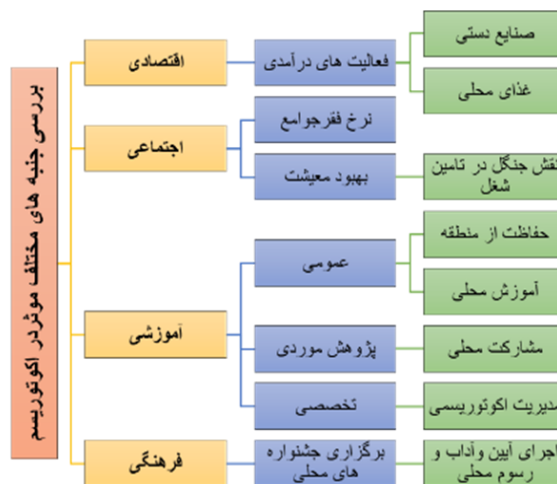
جنبه اجتماعی: تاکید بر انجام مطالعاتی که بر موضوعات اجتماعی و زیست محیطی پایه ریزی شده اند و استفاده از برنامه های نظارتی بلندمدت برای اینکه اثرات اکوتوریسم بررسی شوند و اثرات منفی آن کاهش یابد. - تلاش برای اطمینان از اینکه توریسم از تغییر قابل قبول محدودیتهای اجتماعی و زیست محیطی تعیین شده توسط محققان با همکاری ساکنان محلی، فراتر نرود

جنبه آموزشی: آموزش گردشگران در مورد اهمیت حفاظت و تاکید بر کار پر مسئولیتی که در همکاری با مردم و صاحب منصبان محلی اداره می شود تا نیازهای محلی و منافع حفاظت را نشان دهند تکیه بر زیرساختی که در تطبیق با محیط زیست، کاهش استفاده از سوختهای فسیلی، حفظ گیاهان و حیات وحش محلی و در ترکیب با محیط زیست فرهنگی و طبیعی توسعه یافته است

جنبه فرهنگی: با توجه به جایگاه معماری به عنوان عنصری واسطه با فرهنگ، هنر، محیط طبیعی، همچنین اهمیت وجود مجموعه های اقامتی تفریحی در میزان جذب توریست، حایز اهمیت است متخصصین اعتقاد دارند به طور عمده منابع یک منطقه در، درجه اول محیط طبیعی و بعد از آن محیط مصنوع، است که میتواند در فرایند اکوتوریسم موثر باشد بنابراین فعالیت گردشگر با بهره گیری تفریحی از محیط، هم نیازمند امکانات و شرایط مناسب و هم مستلزم حفاظت از این منابع ارزشمند میباشد. این امر از طریق ارزیابی توان های محیطی و طبیعی ظرفیت پذیری منابع و برآورد تقاضاهای گردشگری قابل تحقق می باشد جاذبه ی طبیعی و فرهنگی یک منطقه از مهمترین اصول اولیه جلب گردشگر است که بعنوان پایه ی اصلی اکوتوریسم شناخته میشود که شهر تالش از این فائده مستسنی نیست و شامل ویژگیها و جاذبه های فرهنگی-اجتماعی، ویژگی های طبیعی، چشم انداز و جاذبه های زیست محیطی در شرایط آب وهوایی متناسب میباشد که به بررسی آنها میپردازیم در ادامه با شناخت و تجزیه و تحلیل ویژگی ها و پتانسل های شهرستان تالش، مولفه هایی برای طراحی مجتمع اقامتی- تفریحی در این تدوین می گردد

۴-۲- ویژگی های طبیعی شهر تالش

توپوگرافی: تالش از شهرستان های استان گیلان در شمال ایران است. دارای آب و هوای معتدل خزری با ارتفاع ۵۴ متر از سطح دریای آزاد با جمعیت تالش ۲۰۰۶۴۹ نفر است. که دومین شهرستان پر جمعیت استان گیلان پس از رشت است و مرکز آن شهر تالش با جمعیت بیش از ۵۴۱۷۸ نفر است. شهرستان تالش در غرب استان گیلان با کوهستان ها و طبیعتی زیبا و دشت های دل انگیز و با واقع شدن در سواحل دریای خزر قطب اکوتوریسم ایران محسوب می شود. این شهرستان در دو بستر متفاوت از نظر توپوگرافی قرار گرفته است. بخشی از شهرستان کوهستانی است و در امتداد کوه های مرتفع تالش در جهت شمالی - جنوبی کشیده شده است و قسمتی دیگر، جلگه ای است که به صورت نوار باریکی بین کوهستان و دریای خزر واقع شده است.

شکل ۳ بررسی جنبه های موثر در اکوتوریسم، ماخذ: نگارندگان

5 (4) , 2021

دوره ۵، شماره ۴

زمستان ۱۳۹۹

فصلنامه پژوهشی

مهندسی معماری و شهرسازی

آب و هوا: آب و هوای شهر تالش معتدل و مرطوب مناطق جلگه ای و کوهپایه ای را دربر می گیرد. زمستان های معتدل، تابستان های گرم و مرطوب و بارندگی سالانه بین ۱۰۰۰ تا ۲۰۰۰ میلی متر از ویژگی های آن است.

پوشش گیاهی: وجود جنگلهای بی نظیر هیرکانی با توجه به اقلیم مرطوب خزری در کلیه نقاط تالش پوشش گیاهی (دامنه های شرقی) بجز منطقه خط الرس (ارتفاعات بیش از ۲۰۰۰ متری) ، پوشش گیاهی جنگل از نوع درختان شمشاد ، افرا ، ممرز ، بلوط ، راش ، توسکا ، گردو ، انجیلی ، نمدار ، آزاد ، ملج دیده میشود که در ارتفاعات به تدریج به گیاهان دارویی و پوشش گیاهی کافی برای چرای دام مبدل می شود.

گونه جانوری: پوشش جنگلی و مرعی گیلان قابلیت زیست انواع گونه های حیات وحش از قبیل پلنگ، آهو و بزکوهی و غیره را دارد؛ این گونه های منحصر به فرد با توجه به غنای اکوسیستم گیلان و شهرستان تالش یکی از مهمترین زیستگاههای این گونه با ارزش حیات وحش ایران به حساب می آید.

۳-۴- جاذبه های گردشگری شهر تالش

اکوتوریسم با انگیزه سفر به مناطقی که دارای جاذبه ی طبیعی باشد که همراه با مسئولیت شکل میگیرد که موجب بهبود بخشیدن به

سطح زندگی مردم محلی و حفظ محیط زیست شود. جاذبه های گردشگری در راستای اکوتوریسم را میتوان در محیط طبیعی و مصنوع در گروه های زیر دسته بندی کرد: جاذبه های منابع های طبیعی: جنگل، دریا، کوهستان، رودخانه، جاذبه های علمی و پژوهشی: یادمان ها، مطالعات طبیعت، موزه علمی جاذبه های ورزشی و تفریحی: ، دریاوردی، اسکی، شنا، کوهنوردی، دوچرخه سواری، پیاده روی جاذبه های اجتماعی و فرهنگی: مردم شناسی، نمایشگاه ها، جشنواره ها، مراکز هنری جاذبه های درمانی و بهداشتی: آب های معدنی، نور آفتاب، هوای سالم جاذبه های طبیعت گردی : صحرانوردی، غارپیمایی، دریاگردی، جنگل گردی، جاذبه های سیر و سیاحت: زیارت، بازدید آثار تاریخی، بازدید جوامع، پیک نیک و اردو جاذبه های آموزشی و پژوهشی: آموزش جغرافیا، گیاه شناسی، مردم شناسی **جاذبه های طبیعی:** تالش از سه جهت به کوه های تالش (ادامه رشته کوه های البرز) و از طرف دیگر به دریای خزر منتهی شده است. جاذبه های طبیعی این شهرستان هر ساله تعداد بسیاری از گردشگران را به سوی خود می کشاند. شهرستان تالش با توجه به موقعیت جغرافیایی خاص از یک سو به جلگه، شهر و دریا و از سوی دیگر به کوهپایه های جنگلی محدود می شود. تالش جاذبه های گردشگری بسیاری دارد.

جدول ۱ معرفی جاذبه های طبیعی شهر تالش، ماخذ: نگارندگان

منطقه	تصاویر	توضیحات
سیاه داران تالش		این منطقه در جنوب غربی تالش واقع است و توسط شهرداری تالش به مکانی برای گذران اوقات فراغت و تفریح تبدیل شده است. پس از احداث راه و پله گذاری بخش هایی از دامنه تپه، در بلندترین نقطه تفریحگاهی بکر و دیدنی با امکانات نظیر رستوران، آلاچیق، قرار دارد. سورتبه ریلی در دامنه های جنگل پوش، از دیگر تفریحات سیاه داران است. همچنین حیات وحش طبیعی سیاه داران با حیواناتی مثل آهو و غزال وحشی می تواند برای بسیاری از گردشگران جالب باشد.
غار سوباتان		غار سوباتان که با نام غار گنج خانه نیز شناخته می شود، در ضلع شمال شرقی منطقه بکر و سرسبز واقع شده است. مسیر دسترسی چشم اندازی سرسبز با گل هایی زیبا دارد و هوایی بی نظیر دارد غار گنج خانه بین صخره های به ارتفاع ۵ تا ۱۵ متر پنهان است.
دریاچه سراگاه		دریاچه سراگاه در حدود ۱۰ کیلومتری بخش مرکزی شهرستان تالش، در روستایی به نام سراگاه قرار دارد و آب آن از چشمه های زیرزمینی متعدد در بستر دریاچه تامین می شود. این دریاچه محل پرورش ماهی است و ملکی خصوصی به شمار می رود که با اجازه مالک، بازدید و گردش پیرامون آن آزاد است. بهترین زمان برای بازدید از دریاچه سراگاه، بهار و تابستان محسوب می شود و امکان چادرزنی در نزدیکی دریاچه یا اقامت در کلبه چوبی روستایی وجود دارد
رودخانه کرگانرود		رودخانه دائمی کرگان رود بزرگترین و پرآبترین رودخانه ناحیه غربی استان گیلان در شهرستان تالش است. که دارای سه سرشاخه اصلی است کرگان رود پس از عبور از میان شهر تالش در ۶ کیلومتری شرق این شهر و در روستای قروق به دریای خزر می ریزد. این رود زیستگاه انواع ماهی از جمله ماهی سفید و ماهی آزاد است
پارک جنگلی گیسوم		مسیر گیسوم با درختان سر به فلک کشیده، شبیه به تونلی جنگلی است مسیری که جنگل و دریا به یکدیگر می رسند. درختان جنگلی انبوه و انواع گونه های گیاهی به ویژه درختان انجیلی (آسون دار)، چشم اندازی رویایی را در فصل پاییز به همراه دارد و زمستان با پوششی از برف، جلوه ای خاص به گیسوم می بخشد.

منطقه بیلاقی سوباتان در ۲۲ کیلومتری شهر لیسار و ۳۶ کیلومتری شهر تالش واقع شده است و در ارتفاع ۱۹۰۰ تا ۲۵۰۰ متری از سطح دریا قرار دارد. طبیعت زیبای سوباتان برای هر گردشگری دلفریب است و وجود خانه‌های چوبی در آن، بر جذابیتش می‌افزاید

آبشار ورزان

آبشار ورزان در فاصله ۳۶ کیلومتری شمال غرب شهر تالش، در ارتفاع ۱۹۰۰-۱۹۷۰ متری از سطح دریاهاى آزاد قرار دارد. این آبشار در روستای ورزان جای گرفته است و سوباتان چهار کیلومتر فاصله دارد. با ارتفاع بیش از ۱۰۰ متر، آبشار ورزان از صخره‌هایی عظیم فرومی‌ریزد و چشم‌اندازی فوق‌العاده را موجب می‌شود.

دریای قروق

این ساحل شنی سه کیلومتر طول و ۲۴ هکتار مساحت دارد از رودخانه کرگانرود تا قسمتی از ساحل روستای کریم محله و شیلات آن کشیده شده و شامل کمر بند سبز ساحلی مزین به درختان کاج، توسکا، لیلکی و بوته‌های تمشک و انار است. به طوری که در چند متری امواج، درختان سرسبز قرار دارند و می‌توان دوخته شدن جنگل به دریا را مشاهده کرد

جریان مصاحبه بررسی گردید. عوامل موثر در مجموعه ی اقامتی تفریحی با زبانی ساده تر بیان شد. سوالات طرح شده به صورت سوالات تعاقبی در چند حالت باز، چندگزینه ای و به صورت مصاحبه ی عمیق در پرسشنامه مطرح شد. و همچنان دستیابی به این سوال که چگونه میتوان از جاذبه های طبیعی موجود در منطقه تالش به طور بهینه در ایجاد مراکز اقامتی تفریحی اکوتوریسم بهره برد؟ چه مولفه هایی از اکوتوریسم میتواند بر طراحی مجموعه اقامتی تفریحی موثر باشد؟ و در پاسخ تدوین مولفه ها اکوتوریسم موثر بر طراحی مجتمع های توریستی - تفریحی در شهر تالش را می توان به سه دسته مولفه های زیست محیطی، مولفه های عملکردی و مولفه های زیباشناختی تقسیم بندی کرد.

از مهمترین مولفه های اکوتوریسم که میتواند بر طراحی مجموعه ی اقامتی و تفریحی موثر باشد مولفه ی زیست محیط است که در آن جاذبه های طبیعی شهر تالش و خصوصیات اقلیمی بعنوان عوامل موثر بر اکوتوریسم در راستای طراحی مجموعه تاثیر مستقیم خواهد داشت که هر کدام چگونگی تاثیر بر طراحی را بصورت جداگانه مورد بررسی قرار میگیرد.

در طی روند مصاحبه یافته ها از این قرار بود که این پژوهش در راستای تحلیل مولفه های اکوتوریسم محوریت یافته است. انتخاب تعداد مشارکت کنندگان و حجم نمونه تا زمان اشباع نظری داده ها از متخصصین ادامه یافته است. یعنی جریان مصاحبه و انتخاب نفرات تا زمان تکراری شدن پاسخ ها و نبود داده ی جدید برقرار بوده است. جمعیت مشارکت کنندگان ۲۰ نفر که همگی دارای سابقه ی سکونت در شهر تالش را داشته و با محیط های احاطه آشنایی دارند مصاحبه گردید. در بررسی ابعاد و ماهیت مولفه های اکوتوریسم موثر در مجموعه ی اقامتی-تفریحی توجه به نیازهای انسانی در کنار جاذبه های انسانی با جلوگیری از اسبب به محیط زیست ضروری می باشد. نظریه ها ضمن تاکید بر انگیزه ها و نیازهای انسانی، رابطه انسان در تعامل با محیط و با تغییر در قابلیت های آن به دنبال ارضا این نیازها در سطوح مختلف می باشد. نیاز انسان براساس الگوی سلسله مراتب مازلو را میتوان اینگونه طبقه بندی کرد: پاسخگویی به نیازهای زیبایی شناختی آسایش فیزیولوژیکی و ذهنی مانند آسودگی و حضور حضور فعال و غیر فعال در فضا همچنین پاسخگویی به نیاز خودشکوفایی مانند امنیت، دسترسی، تعاملات، امنیت ویژگی کالبدی، تسهیلات، سبزیگی، دید و منظر، خوانایی است. که در

جدول ۲ مولفه های اکوتوریسم موثر در طراحی مجموعه ی اقامتی تفریحی. ماخذ: نگارندگان.

زیست محیط		عملکرد		زیبایی شناختی	
خصوصیات اقلیمی	جاذبه طبیعی	درون فضایی	اقتصادی	ادراکی	بصری
نور	چشم انداز طبیعی	حمل و نقل	صنایع دستی	آرامش و اسایش	تنوع جذابیت بصری
تهویه طبیعی	مناظر زیبای طبیعت مراتع و پوشش گیاهی	حرکت و دسترسی	امور هنری	تأمین رفاه	تعامل با محیط اطراف
حرارت خورشید	حیات وحش	تنوع فعالیت	موسیقی محلی	امنیت	حفظ محیط زیست به شکل طبیعی
آب و هوا	توپوگرافی	تفریح عمومی	غذای سنتی	هویت	دلپذیری منظر تناسب کف و چداره
بارندگی و رطوبت	فضای سبز	انعطاف پذیری	خدمات رفاهی	خوانایی	ارتباط فضای بیرون و درون
جهت گیری	جاذبه های گردشگری	نیازهای آسایشی	تسهیلات رفاه جذب گردشگر	تجربه لذتبخش	

جدول ۳ مولفه های زیست محیطی موثر در طراحی مجموعه اقامتی تفریحی. ماخذ: نگارندگان.

هدف	راهبرد موثر در مجموعه ی اقامتی تفریحی
آب و هوا	طراحی باتوجه به اب وهوای معتدل ومربوط با رطوبت نسبی موجود
خصوصیات اقلیمی	طراحی براساس بارندگی و رطوبت جهت جلب آسایش درینا جلوگیری از کوران هوا و ایجاد تهویه طبیعی
نور و حرارت خورشید	طراحی ساختمان در جهت دریافت نورو حرارت مطلوب در فصول مختلف سال
زیست محیطی	طراحی حدالامکان فضا روبه چشم اندازهای طبیعی موجود
جاذبه طبیعی	مناظر زیبای طبیعت، حفظ و استفاده از گیاهان بومی معرفی گیاهان به کمک اکوتوریسم توجه به جهت شمالی جنوبی جهت آسایش اقلیمی
توپوگرافی فضای سبز	طراحی بنا باتوجه به فرم طبیعی، شیب زمین وشرايط فیزیولوژیکی دامنه ها صخره ها و... استفاده از پوشش گیاهی در فضا به شکل طبیعی
جاذبه های گردشگری	استفاده از جاذبه های گردشگری

جدول ۴ مولفه های عملکردی موثر در طراحی مجموعه اقامتی تفریحی. ماخذ: نگارندگان.

هدف	راهبرد موثر در مجموعه ی اقامتی تفریحی
صنایع دستی	ایجاد قسمتهای مختلف بمنظور آشنایی توریست با صنایع بومی و سودآوری محلی
امور هنری	انعطاف پذیری - گالری ها- اماکن معرفی هنری در جهت اقتصاد بومی
اقتصادی	پردیسهای هنری ایجاد فضاهایی در طرح بمنظور ترویج فرهنگ بومی
غذای سنتی	تنوع فعالیت وجذب توریست
خدمات وتسهیلات رفاهی	طراحی فضاها بمنظور امکانبذیری برگذاری مراسم وجشنواره ها و..
حرکت و دسترسی	پیاده مداری ودسترسی آسان به گردشگری سیر کلاسیون از طریق هماهنگی با طبیعت
حمل ونقل	مکانیابی دسترسی حمل ونقل به محوطه وتوجه به حمل ونقل پیاده وسواره دوچرخه
تفریح عمومی	ایجاد فضاهای تفریحی مجرا درون ساختمان
انعطاف پذیری	طراحی مجموعه به صورت انعطاف پذیر برای معرفی به گردشگر

جدول ۵ مولفه های زیبایی شناختی موثر در طراحی مجموعه اقامتی تفریحی ماخذ: نگارندگان.

نیازهای انسان	راهبرد موثر در مجموعه ی اقامتی تفریحی
آسایش	امکانات مناسب - راحتی انسان در مواجهه با عوارض طبیعی- عدم وجود عوامل مخل در جریان رفتارهای انسانی- سهولت دسترسی به امکانات شخصی و جمعی- تعدیل رطوبت هوا- بهره گیری مناسب از وزش باد وتابش آفتاب- مقابله با مسائل ناشی از افت وخیز دما
ابعاد ادراکی و منظر ذهنی	برقراری ارتباط با طبیعت در مقیاس خرد- تناسب کالدها و فعالیت ها- مشخص بودن حریم- کنترل سر و صدای فعالیت ها
امنیت	تقویت احساس تعلق به مجموعه- نظارت گردشگران به عرصه های مختلف مجموعه- احساس امنیت گردشگران
زیبایی شناختی	بهره گیری از توالی- وجود قانون مندی در فرم و استقرار فضاها- برخورداری از سلسله مراتب قابل درک- موقعیت سنجی
ابعاد بصری و منظر عینی	استفاده از پوشش گیاهی جهت تزیینات وجاذبیت بصری
ابعاد کالبدی	تعمال ساخت بامحیط اطراف
	حفظ محیط زیست به شکل طبیعی
	عدم تغییر طبیعت در ساخت بنا و استفاده از عناصر طبیعت درون وبیرون محوطه
	طراحی مناسب کف و پوشش سبز- توجه به سبزینگی و حرکت آب دردرواره های مرتفع
	طراحی توده و فضای باز در محوطه داخل بنا
	ورودی شاخص وتعریف ان با گیاهان وفضای سبز آب و مجسمه های برگرفته از بوم
	طراحی فضاهای پروخالی جهت جاذبیت بصری
	استفاده از مصالح بومی در اجزای ساختمان یا تزیینات بنا

۵- بحث و نتیجه گیری

وجود منابع طبیعی منحصر بفرد در شهر تالش اقلیم متناسب و جاذبه های طبیعی شرایط بسیار مناسبی جهت معرفی اکوتوریسم ایجاد کرده است که براساس موازین علمی میتوان بهبود کیفیت مراتع و جلوگیری از نابودی محیط زیست را برعهده داشته باشد. از آنجا که اکوتوریسم یک فعالیت اجتماعی فرهنگی اقتصادی مبتنی بر اکوتوریسم می باشد ضرورت دارد مولفه های اکوتوریسم مورد

ارزیابی قرار گیرد تا بتوان طبق مولفه های اکوتوریسم طراحی مجموعه های تفریحی را ایجاد نمود. در این پژوهش ابتدا مولفه های اکوتوریسم بیان گردید و تحلیل هریک در شهرتالش جهت تدوین طراحی مجتمع های اقامتی - تفریحی پرداخته شد. در ابتدا مبانی پژوهش در ارتباط با مولفه های اکوتوریسم در سستم جهانی، اهمیت و انواع آن بیان گردید. در ادامه به شناخت و تحلیل شهرتالش وشناسایی ویژگی های طبیعی پتانسیل های اکوتوریسمی جاذبه

های گردشگری، فرهنگی و اجتماعی مورد بررسی قرار گرفت. در ادامه مولفه ها برای اکوتوریسم جمع بندی و تاثیر آن در طراحی مجتمع اقامتی - تفریحی در نظر گرفته شد. این مولفه ها عبارتند از مولفه زیست محیطی، عملکردی و زیباشناختی که از میان این سه، مولفه زیست محیطی ارتباط بیشتری را با اکوتوریسم داشته و در نظر گرفتن اصول آن در طراحی بسیار مهم است. هر کدام از این مولفه ها به زیرمولفه هایی تقسیم شده تا برای هر یک اصولی خاص برای طراحی مجتمع باتوجه به مولفه های ذکر شده در اکوتوریسم جمع بندی صورت گرفته ارایه گردید. پیشنهادات کاربردی جهت بکارگیری اکوتوریسم برای توسعه ی گردشگری: الف) زمینه سازی برای افزایش آگاهی درک طبیعت و ویژگیهای فرهنگی که باعث می شود بازدیدکنندگان نسبت به حفظ منابع طبیعی خصوصیات فرهنگی احساس بیشتری نمایند ب) باید فعالیت هایی انجام شود که کمترین پیامد منفی زیست محیطی را داشته باشد ج) مشارکت در حفظ مدیریت مناطقی که به طور قانونی مورد حفاظت قرار گیرند د) ایجاد منافع مستقیم در آمدهای مکمل برای جوامع محلی نسبت به ارزشهای طبیعی محیط زندگی آنها باشد تقویت مشارکت جوامع محلی در فرایند نوع و میزان فعالیتهای گردشگر و آموزش جوامع محلی می باشد. مناطقی که دارای پتانسیل های اکوتوریسم است را یافته و نقاط مثبت فیزیکی و فرهنگی را برجسته سازی کرد. به تمامی مخاطبین بالفعل و بالقوه نوع گردشگری اکوتوریسم را بشناسانیم. آموزش عمومی ساکنین محلی در برخورد با اکوتوریست ها و گردشگران داخلی و خارجی. انتخاب افراد راهنمایی دایمی از میان بومیان منطقه برگزیده شده است. ایجاد تورهای طبیعت گردی که خدمات اکوتوریستی را ارایه دهند. آموزش های محلی برای افزایش

اقتصاد بومیان و معرفی فرهنگ منطقه باشند که موجب حفظ محیط زیست به شکل پایدار می گردد.

۶- مراجع

- [1] Fennel, A. 2000. Ecotourism: An Introduction, (p. 48), London: Routledge
- [۲] ویلیامز، استیون، جغرافیای گردشگری، مترجم محمود ضیایی، انتشارات دانشگاه پیام نور (۱۳۹۳).
- [۳] شافر، فرانتس "درباره مفهوم جغرافیایی اجتماعی" ترجمه عباس سعیدی، رشد آموزش جغرافیا، سال ۵، ش ۱
- [4] Hvenegaard, Can, (1994), Ecotourism, The Journal of Tourism Studies, Vol.15, No.2
- [5] Panwar, N., & Sharma, V. (2017). Assessment of Tourism.Potential: A Case study of Alwar District,
- [6] World Tourism Organization, Global Tourism Forecasts to the year 2000 and beyond(Madrid :WTO, 1996) , P.ix.
- [7] Ma, B., Cai, Z., Zheng, J., & Wen, Y. (2019). Conservation ecotourism, poverty, and income inequality-A case study of nature reserves in Qinling, China. World Development, 115, 236-244.
- [۸] محمد زاده، حافظ واصغری شیوه، ستار، (۱۳۹۶). تحلیل و بررسی روند طراحی دهکده اقامتی، تفریحی و توریستی با رویکرد توسعه اکوتوریسم، کنفرانس ملی دستاوردهای اخیر مهندسی عمران معماری و شهرسازی تهران.
- [۹] حق پرست، فرزین، بلالی اسکویی، آریتا و جعفرزادانی، ندا، (۱۳۹۸). بررسی شاخصه های لازم برای طراحی مجموعه های اکوتوریستی، سومین همایش بین المللی و ششمین همایش ملی جغرافیا و محیط زیست پایدار.
- [10] Choe, Jacey, Ja Young, Seongseop, Sam Kimb. (2018): Effects of tourists' local food consumption value on attitude food destination image, and behavioral intention, International Journal of Hospitality Management, 71, PP: 1-10
- [11] Tyler Maclaren, F. (2002). A Strategic Approach for Community-based Ecotourism Development. [Online]. Available on the www.url: http://recoft.c.org/documents/Inter_Reps/CBT_discussion/Fergus_Keynote.doc.

5 (4) , 2021

دوره ۵، شماره ۴

زمستان ۱۳۹۹

فصلنامه پژوهشی

